

Nebi Miş

nmis@setav.org

Suriye'nin geleceğinde Türkiye her bakımdan "istisnai" bir konumdadır. Suriye halkının ve yeni yönetimlerin her anlamda başarılı olmasına katkı vermektedir. Aynı zamanda, geçiş süreci ile birlikte, Suriye'nin devlet olarak uluslararası kabulünün sağlanması, yaptırımların kaldırılması, ekonomik yardımlar için uluslararası toplumun harekete geçirilmesi ve terör örgütlerinden temizlenmesi gibi konularda da aktif bir rol üstlenecektir.

Yeni Suriye'nin İnşasında Türkiye

Suriye'de rejim yıkıldı. Rejime karşı 13 yıldır mücadele eden muhalifler başarıya ulaştı. Suriye halkının mücadelesini, azmini, sabrını küçümseyenlere de bu iyi bir ders oldu. Suriye muhalefetine başarılarında Türkiye'nin rolünü kabul etmeyen yok. Esad rejimine bağlı olanlar, sahada ve diplomaside Türkiye'nin etkinliğini hazmedemeyenler bile bu gerçekliği kabul etmek zorunda kaldılar.

Suriye'de yeni bir düzenin tesis edilmesi zaman alacak. Ancak bu geçiş sürecinde dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, geçiş sürecini yönetenlerin gücü nasıl olsa elimize aldık diyerek dışlayıcı ve baskıcı bir tutuma gitmelerini engelleyecek mekanizmaların öngörülmesidir. Bunu oluşturmak hiç de kolay değildir. Bu zor denklemde, mültecilerin geri dönüşünün sağlanması, ekonomik iyileşmeye dönük adımların atılması,

günlük hayatın işler hale getirilmesi gibi konulara da öncelik verilmelidir.

Esad'ın Devrilmesinde Türkiye'nin Rolü

Türkiye ilk andan itibaren Suriye halkının yanında oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan, tüm dünyayı karşısına alma pahasına, Suriye'de muhalefete sahip çıktı. Suriye'nin içinde güvenli bölgeler oluşturarak, daha fazla insanın Suriye'den zorla çıkarılmasını engelledi. Suriye Milli Ordusu'nun eğitilmesinde, teçhiz edilmesinde ve direnecek kapasiteyi oluşturmada kararlılık gösterdi. Türkiye, Suriye'nin farklı bölgelerinde rejimin saldırılarından kaçarak İdlib ve çevresine gelen insanların güvenliği için sahada oldu. Diplomasiyi sonuna kadar zorlayarak, İdlib çevresinde "çatışmasızlık bölgelerinin" oluşturulmasında öncü oldu. Sivil halkın buralarda yaşama imkanı için her türlü yardımı gönderdi. Rejime direnebilecek nüfusun Suriye'de kalması önemliydi. Bugün muhalefet başardıysa,

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Suriye'nin başkenti Şam'da Suriye'deki yeni yönetimin lideri Ahmed eş-Şera ile görüşmesinin ardından düzenlenen ortak basın toplantısında konuştu. (Arda Küçükkaya / AA, 22 Aralık 2024)

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, TÜM DÜNYAYI KARŞISINA ALMA PAHASINA, SURIYE'DE MUHALEFETE SAHİP ÇIKTI. SURIYE'NİN İÇİNDE GÜVENLİ BÖLGELER OLUŞTURARAK, DAHA FAZLA İNSANIN SURIYE'DEN ZORLA ÇIKARILMASINI ENGELLEDİ. SURIYE MİLLİ ORDUSU'NUN EĞİTİLMESİNDE, TEÇHİZ EDİLMESİNDE VE DİRENECEK KAPASİTEYİ OLUŞTURMASINDA KARARLILIK GÖSTERDİ. TÜRKİYE, SURIYE'NİN FARKLI BÖLGELERİNDE REJİMİN SALDIRILARINDAN KAÇARAK İDLİB VE ÇEVRESİNE GELEN İNSANLARIN GÜVENLİĞİ İÇİN SAHADA OLDU.

Türkiye'nin buralarda sağladığı "çatışmasızlık alanlarında ve güvenli bölgelerde" yaşayan nüfus sayesindedir.

Suriye'nin Geleceğinde Türkiye'nin Katkısı

Ortadoğu'da artık yeni bir dönem başlıyor. Bu yeni dönemde, bugüne kadar olduğu gibi, toprak bütünlüğü temelinde, kapsayıcı, adil, düzenli, sürdürülebilir bir Suriye'nin inşası için mücadele eden Türkiye, hem diplomaside hem de bizzat Suriye'nin yeniden yapılandırılması ve inşasında öncü olacaktır.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 22 Aralık'ta Şam'da yeni yönetimin lideri Ahmed eş-Şera ile görüşti. Bu görüşme, dışişleri bakanı düzeyinde yeni yönetime yapılan ilk resmi ziyaret anlamını taşıyordu. Suriye yeni yönetimi de bu ziyaretin tarihi önemini farkındaydı. Karşılama çok samimi görüntüler vardı. Ahmed eş-Şera ilk kez takım elbiseli ve kravatlı olarak Fidan'ı karşıladı. Görüşmede her iki ülkenin bayraklarının yer alması ve görüşmeye katılanların verdiği görüntü, kurumsal devlet diplomasinin protokollerinin tam anlamıyla işletildiğinin kanıtıydı.

Suriye'de kapsayıcı, adil, istikrarlı bir düzen kurulduktan sonra, yeniden yapılandırılan bir devlet yönetimi ile başarılı olursa, bu başari bölgedeki diğer ülkeler için bir model oluşturacaktır. Suriye başarmak zorundadır. Sürecin hiç de kolay olmayacağını bilmesi ve buna göre hareket edilmesi geleceğe iyimser bakışı güçlendiriyor. Suriye'nin yeni gerçekliğinde hassas bir süreç yönetimine tüm yönleriyle ihtiyaç var.

Suriye'nin geleceğinde Türkiye her bakımdan "istisnai" bir konumdadır. Suriye halkının ve yeni yönetimlerin her anlamda başarılı olmasına katkı vermektedir. Bunu sadece kendi çıkarı böyle olduğu için değil, hem Suriye halkının hem de bölge halklarının da geleceği açısından istemektedir.

Türkiye'nin rolü sadece imar ve inşaa ile sınırlı değil. Aynı zamanda, geçiş süreci ile birlikte, Suriye'nin devlet olarak ulus-

lararası kabulünün sağlanması, yaptırımların kaldırılması, ekonomik yardımlar için uluslararası toplumun harekete geçirilmesi ve terör örgütlerinden temizlenmesi gibi konularda aktif bir rol üstlenecektir.

Suriye halkının başarısında, Türkiye'nin hem Suriye tarafında sivillerin korunmasına yönelik, sahada ve diplomaside gösterdiği çaba ve hem de kendi ülkesindeki sığınmacılara ev sahipliği yapmasının başat bir rolü var. Bu konuda zaten tüm dünya Türkiye'nin hakkını teslim ediyor. En son, seçilmiş Başkan Trump'ın "Suriye'nin anahtarı Türkiye" açıklamasını, bu zaviyeden okumak gerekir.

Suriye'nin Toprak Bütünlüğünün Tesisi

Şimdi bazı çevreler, Suriye yeni yönetiminde terör örgütlerinin güçleneceği kampanyası yürütüyorlar. Evet, PKK terör örgütü, elde ettiği güçle ve terör faaliyetleri ile kendine müzahir olmayan Kürtlerin de dahil olduğu diğer tüm etnik yapıları yerinden etti. Baskı ve silahla sözde kantonlar kurarak demografiyi değiştirdi. Arap aşiretleri üzerinde baskı kurdu. Yine kendisinden olmayan tüm Kürt partilerini ve oluşumlarını etkisizleştirdi. Suriye halkının malı olan petrol işletmelerini ve varlıklarını kendi hakimiyetine alarak terör faaliyetlerinin finansmanı için kullandı. Esad, PYD/YPG terör örgütlerinin alan kazanmasına ses çıkarmadı. Türkiye ise Suriye'nin toprak bütünlüğünü ve terörle mücadeleyi en baştan itibaren her koşulda savundu.

Şu an için Suriye'nin içindeki PYD/YPG/PKK terör örgütü hariç diğer grupların "toprağa dayalı" bir "özerklik" talebinde bulunmadıkları biliniyor. Suriye iç savaşı süresince Türkiye birçok güvenlik tehdidiyle yüzleşti. Güç boşluğundan yararlanarak, alan kazanmaya çalışan, Batılı güçlerin desteğiyle demografiyi değişime zorlayan terör örgütleri ile mücadele etti. Dünyada, DEAŞ terör örgütü ile en fazla mücadele eden ülke oldu. PKK-YPG/PYD terör örgütlerine karşı sınır ötesi hareketler düzenledi. Sınırlarının dibinde, Suriye'nin kuzeyinde bir terör koridorunun, teröristanın oluşmasını engelledi. Tüm bu operasyonlarını, bölgesel ve küresel güçle-

rin engelleme girişimlerine karşı ve Esad rejimi ayakta iken yaptı.

Türkiye Esad rejimi döneminde terörle mücadele ettiyse, Suriye yeni yönetimi döneminde de daha kararlı ve tekili şekilde terörle mücadele edecektir. Hem Dışişleri Bakanı Hakan Fidan hem de Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, PKK/YPG'nin Suriye'den temizlenmesini "stratejik hedef" olarak gördüklerini açıkladılar.

Buna göre;

1. Suriyeli olmayan YPG içindeki unsurların ülkeyi terk etmeleri,
2. YPG'nin bütün komuta kademesinin Suriye'den gitmesi ve
3. Suriyeli olanların silahlarını bırakmasını, yol haritası olarak ortaya koydular.

Her iki bakanın açıklamasından Suriye yeni yönetimi ile bu konuların konuşulduğu anlaşılıyor. Hem Suriye yeni yönetimi hem de Türkiye, Suriye'de varlık gösteren Kürtlerle ilgili bir sorunun olmadığını bir güvence olarak ortaya koydular. Kürtlerin tarihsel olarak yaşadığı yerlerde birlik içinde yaşamlarını sürdürmelerinden doğal ne olabilir? Burada sorun yok.

Rejimle iş birliği yapan PYD/PKK'nın meşru bir muhalefet olmadığını Suriye halkı iyi biliyor. Buna göre mücadelelerini sürdürmeleri beklenir. Suriye'nin toprak bütünlüğü içinde PKK/PYD'nin toprağa bağlı bir özerk yapı oluşturması imkan dahilinde değil. PKK-YPG, Tel Rıfat'tan, Menbiç'ten, Deyrizor'dan çıkarıldı. Suriye Milli Ordusu'yla birlikte Arap aşiretleri de PKK'ya karşı mücadelelerini sürdürüyorlar. Hem Suriye'nin toprak bütünlüğünün desteklenmesinde hem de terör örgütleri ile mücadelede Türkiye'nin eli bugün, dünden daha güçlü...

Sığınmacılar Konusunda Türkiye'nin Doğru Tutumu

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, siyasi ve ekonomik maliyetine rağmen,

Mevcut Suriye denklemi, İsrail istikrarsızlaştırıcı saldırılarına devam edebilir. İran zayıflasa da içeride kalan unsurları ile bozucu etki yapmanın yollarını arayacaktır. Rusya, yeni yönetimin tutumuna bağlı olarak, Suriye politikasını güncellemenin imkânlarına bakacaktır. ABD'nin Suriye'ye bakışı İsrail'in güvenliği çerçevesinde şekillenmeye devam edecektir.

Suriye'den gelen sığınmacılara açık kapı politikası izledi. Kritik seçim dönemlerinde bile -kendi tabanından bazı çevrelerin eleştirisine rağmen- Türkiye'de yaşayan sığınmacılardan yana bir duruş sergiledi.

Suriye iç savaşı sürecinde Suriyeli sığınmacı sayısı 4,5 milyona kadar çıktı. Şu an mevcut sayının 2 milyon 936 bin olduğu açıklandı. 2016 yılından bu yana 736 bin Suriyeli ülkesine dönmüş. Mevcut sayının 1 milyon 247 bini Halep'ten gelmiş.

Hem Türkiye'den dönecek olan ve Türkçe konuşan sığınmacılar, hem de Suriye içinde destek verilen muhalefet, Suriye'nin geleceğinde, Türkiye'nin elinin güçlü olması bakımından önemli bir potansiyel oluşturuyor. 13 yıllık dönemde Türkiye'de büyüyen Suriyeliler çok iyi Türkçe konuşuyorlar. Burada yaşadıkları süre boyunca, istikrarlı, güvenli ve kurumlarıyla işleyen bir devletin ne demek olduğunu bizzat yaşayarak gördüler. Siyasal kültürün dinamizminin farkına vardılar. Bu insanlar, kendi ülkelerine döndüklerinde Türkiye tecrübesini ülkelere taşıyacaklar. Ülkemize müzahir olarak, Türkiye ile kendi devletlerinin iyi ilişkiler kurmasını isteyecekler.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 9 Aralık'taki Kabine Toplantısının ardından, "tarihi" konuşmalarından birini yaptı. Suriyeli sığınmacılar konusunda, "Türkiye zor bir dönemde, zor bir imtihanı alnının ağıyla vermeyi başarmıştır" dedi. Erdoğan, "Aziz Suriyeli kardeşlerim, Türkiye ve Türk milleti, dün olduğu gibi bugün de, yarın da yanınızdadır" sözleriyle tarihin doğru tarafında durmanın ne demek olduğunu bir kez daha gösterdi.

Muhalefetin Suriye Konusundaki Yanlış Konumlanışı

Erdoğan'ın Suriye konusunda liderliğinin önemli bir kez daha pekişirken, sığınmacılar konusuna siyasi yatırım yapanlar panik halindeler. Göçün siyasetini yapamayacakları için Esad'a öfkeli. Esad'ın zalimliklerine değil, kaçmasına içerlediler. CHP'nin başını çektiği muhalefet partileri ve destekçileri, bugüne kadar sürdürdükleri ezberleri terk etmekte zorlanıyorlar.

Kılıçdaroğlu CHP'si, Suriye konusunda tarihin yanlış yerinde konumlanmıştı. CHP, Suriye ve Irak'a asker gönderme tezkeresinin uzatılmasına TBMM'de "hayır" oyu vererek karşı çıktı. Kılıçdaroğlu, Zeytin Dalı Harekâtı sırasında, "YPG bize tehdit değil" dedi, "Afrin merkezine girmenin yanlış olduğunu" söyledi. Yapılan harekâtları ve oluşturulan güvenli bölgeleri, danışmanı olan eski büyükelçi "nüfus mühendisliği" olarak yaftaladı. Suriye'de bir kapasite inşa etmemiş olsaydı, muhalefeti orada koruyan bir politika izlemeseydi bugün durum tamamen Türkiye'nin aleyhine olurdu.

Muhalefetin tüm unsurları, Suriye politikasını yıllarca mülteci karşıtlığına indirgediler. "Suriyeli mülteci almak vatana ihanettir" dediler. "Neden ülkeleri için gidip savaşmıyorlar da plajlarda keyif çatıyorlar" diyerek hedef gösterdiler. "Türk milletinin rızıyla beslenen bu tosunlar Taksim'de Suriye bayrağı açıp kafayı çekiyorlar" sözleri ile ırkçılığın en pespaye örneklerini gösterdiler. Seçim beyannamelerinde, Suriyelileri Esad'a teslim etme sözü verdiler.

Sığınmacı karşıtlığında, siyasetin tüm yelpazesinden partiler, birkaç puan oy alma hevesiyle sığınmacılara karşı her türlü düşmanlığı körüklediler. Bu yelpazenin içinde solcusu, kendisini İslamcı olarak tanıtan, lümpen milliyetçisi, hepsi vardı. Sırf sığınmacı karşıtlığından beslenebilmek için parti bile kurulmuştu. Şimdi, bu partilerin liderleri, mülteci karşıtlığına yıllarca yaptıkları yatırımın boşa düşeceği endişesine kapıldılar.

Uluslararası Güçlerin İstikrar Bozucu Etkileri

Yeni Ortadoğu denklemi, halkın başarısını gasp etmek isteyen uluslararası çevreler boş durmayacaktır. Yeniden şekillenecek Ortadoğu denklemi, çıkar mücadelesi yapan uluslararası güçlerin çok daha tarihsel ve derin tecrübeye sahip olduklarını da göz önünde bulundurmak gerekir. Özellikle Suriye'de çıkarı olan güçler, kendi nüfuz alanlarını yeniden ihdas etmek için bozucu hamlelerini devreye sokmaya çalışacaklardır. Bu anlamda hem Suriye yeni yönetimin hem de Türkiye'nin bu konuda dikkatli olması gerekir.

Suriye'nin yeni yönetiminin başarısını bölge halkları isteyebilir. Ancak aynı bakış açısı bazı rejimler düzeyinde geçerli değildir. Çünkü demokratik, adil, kapsayıcı, güvenli ve istikrarını sağlamış bir yeni Suriye'nin, bölgedeki bazı rejimler için anlamı farklı olacaktır.

Mevcut Suriye denklemi, İsrail istikrarsızlaştırıcı saldırılarına devam edebilir. İran zayıflasa da içeride kalan unsurları ile bozucu etki yapmanın yollarını arayacaktır. Rusya, yeni yönetimin tutumuna bağlı olarak, Suriye politikasını güncellemenin imkânlarına bakacaktır. ABD'nin Suriye'ye bakışı İsrail'in güvenliği çerçevesinde şekillenmeye devam edecektir. Bu anlamda PYD/YPG terör örgütlerine yönelik Trump'ın nasıl bir tutum takınacağı, Suriye'nin geleceği açısından önemli. Ancak, ABD'nin PYD/YPG'ye yönelik mevcut destek politikasını devam ettirmesinin güçlüğü ve maliyetini anlaması fazla zaman almayacak.

Dolayısıyla, bugünden Suriye'nin geleceği ile ilgili öngörülerde bulunurken öncelikle temkinli olmak gerekir. Yakın dönemin tecrübesini göz ardı edemeyiz. Arap ayaklanmaları sonrasında, Mısır, Libya, Yemen, Tunus gibi ülkelerin karşılaştıkları ve içine düştükleri durumdan dersler çıkarılmalı. 13 yıl iç savaşın sürdüğü, bölge ve bölge dışı aktörlerin bu savaşın içinde yer aldığı, dini ve etnik olarak farklı yapıların gelecek perspektiflerini ortaklaştırmının zor olduğu bir denklemde, demokratik ve istikrarlı bir yapının bugünden yarına inşa edilmesi zordur. ■